

REDACTOR:
DR. ALEXANDRU RUSU

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ—JUDETUL ALBA DE JOS

MANUSCRISELE NU SE
INAPUIAZĂ.

Unitatea

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 40 Lei

Pe 6 luni . . . 20 Lei

Pe 3 luni . . . 12 Lei

Numărul 1 Leu

Pentru inserate se plătește 2 lei de șir garmond. La publicările ulterioare se socotește taxa jumătate.

Foaie bisericească-politică. — Apare în fiecare Sâmbătă.

Clerul și politica

de prof. Dr. Alexandru Rusu.

Prin deschiderea dela 28 Noembrie c. a parlamentului convocat prin decretul regal Nr. 4821/921, mișcarea politică a țării trece din nou pe planul întâiu. Ea n'a fost neglijată nici până acum, ba am putea zice, că prin multele adunări populare din timpul din urmă, a ajuns să răscolească, mai ales la noi în Ardeal, sufletul mulțimei aproape în aceeași măsură, ca pe vremea unei campanii electorale, dar cu toate acestea adevăratul sezon politic începe numai acum cu deschiderea sesiunii parlamentare.

Ne-am gândit deci, că din acest prilej să privim puțin în față chestiunea atitudinii ce se impune clerului nostru față de întreaga mișcare politică. După cât știm, și nu credem să ne înșălăm, nu poate mult — și cel mai târziu la primăvară — vom avea noi alegeri parlamentare și în preajma lor, dar chiar și fără considerare la aceste alegeri, găsim că e bine să căutăm a fixa principiile generale, cari trebuie să călăuzească preoțimea bisericii noastre în acțiunea ei politică.

Un lucru e sigur: cum a fost până acum, nu mai poate să meargă. Vieța politică a Ardealului nostru s'a diferențiat în timpul din urmă, începând mai ales dela ultimele alegeri parlamentare, după deosebitele partide politice, și — oricât de mult ar dori-o aderenții istoricului partid al Ardealului, a partidului național — o reînchegare a tuturor forțelor politice ardelenene într'un singur partid nu credem să se mai poată face vreodată. Urmarea firească este, că și credincioșii bisericii noastre sunt divizați, ori se vor mai diviza, după singuraticele partide, cari vor reuși să le câștige încrederea. Și atunci preotul, evident, nu mai poate să meargă decât cu unul dintre aceste partide, ori apoi să rămână neutral. Ultimele alegeri parlamentare ne-au prezentat deja pe deantregul această icoană, și alegerile ce se vor face de acum înainte vor pune preoțimea noastră, cu toată siguranța, în fața aceleiași situații.

Între astfel de împrejurări, se impune însă dela sine întrebarea, *dacă preotul* — și ne gândim mai ales la cei din cura animarum! — care ține să fie păstorul bun al întregii sale turme, *mai poate, ori nu, să aibă o atitudine pe față pentru unul dintre deosebitele partide în luptă*. Dar încă înainte de aceasta, trebuie să ne întrebăm, prinzând lucrurile mai dela rădăcină, *dacă peste tot e bine, ca preotul să facă politică*.

La întrebarea din urmă răspunsul nostru este cât se poate mai hotărât pentru acțiunea politică. Ca biserică suntem în mare minoritate și astfel în chip firesc suntem avizați să împărțim soarta minorităților, cari nu se pot valida decât prin o bine gândită acțiune concentrică, din care, cel puțin pentru multă

vreme încă, nu se poate descopcia latura politică. Între împrejurările date, când biserica noastră este atacată cu atâta putere, în inșeși temelile ei, și când pentru desființarea ei se lucrează după un sistem din cele mai primejdioase, a se retrage de pe arena politică, ar însemna să renunțe de bună voie la acele condiții de existență, fără de cari nu poate să-și implinească menirea așa cum se cere. Și cum preoțimea nu poate să nu se identifice întru toate cu interesele mari ale bisericii pe care o servește, este, după părerea noastră, mai presus de orice discuție, că *e bine și chiar necesar ca preoțimea noastră să exploateze, în serviciul bisericii, toate conjuncturile politice în cea mai deplină măsură*.

Răspunsul dat la această întrebare ne indică, cu o cale, și atitudinea pe care trebuie s'o aibă clerul nostru față de singuraticele partide. Un partid politic, care să exhaurieze programul de acțiune al bisericii noastre, care să lucreze direct pentru ideile ei, și care prin aceasta să poată avea pretenția de-a angaja în mod solidar pe toți fiii bisericii noastre, și firește, în primul rând, pe preoții săi, nu avem astăzi în România mare. Înființarea unui astfel de partid, care neapărat va trebui să ne preocupe cu vremea, deocamdată nu credem că s'ar putea face cu folos și în atari cadre, cari să nu compromită ideea. Rămâne deci, ca biserica noastră, preoțimea și credincioșii deopotrivă, *să se alăture la acele dintre partidele existente, cari sunt mai aproape de sufletul său*.

Lucrul acesta, foarte simplu în teorie, în practică nu este tocmai atât de ușor. Întâiu, pentru că programele de partid au o foarte mare asemănare, căutând fiecare să se prezinte în haina celor mai avansate și mai umanitare principii, iar în locul al doilea și mai ales pentru motivul, că este foarte greu ca din părțile bune și favorabile bisericii noastre ale programelor de partid, să poți alege pe acelea, cari sunt mai avantajoase. Nu voim să aducem pilde concrete, pentru că dorim să încunjurăm până și bănuiala, că prin aceste șire am voi să facem jocul vre-unui partid, și de aceea ținem numai să constatăm, că preoțimea ajunge astfel foarte ușor în situația de a nu putea face o alegere între partidele, în numele cărora i-se cere votul. Și asta între altele și pentru motivul, că de cele mai multe ori nu este vorba numai de votul preotului, ci și de voturile unei mari părți, ori chiar a tuturor credincioșilor săi, cărora trebuie să le poată arăta pentru ce e bine să prefere pe unul față de celalalt.

Pentru aceste cazuri schițate în fugă, cum și pentru cazul, când împrejurările sunt de așa, că intrând preotul în lupta dintre partidele cari i-au divizat deja turmă, riscă să n fie ascultat de partea contrară celeia la care găsește că ar fi mai bine să se alăture; e dator să rămână neutral, luându-și cel mult un rol negativ, de-a arăta oamenilor: cari

sunt partidele dușmănoase bisericii, la cari sub nici un cuvânt nu le este îngăduit să se apropie.

Această atitudine nu va intra poate în cadrele unei strâmte politici de partid, ea ține însă seama de interesele mari ale bisericii, pe cari dacă nu le poate promova direct și în mod pozitiv, cel puțin nu lucrează, prin stîrbirea autorității sale în fața credincioșilor, împotriva acestora.

Dar chiar și când e cazul de-a rămânea neutral, clerul poate și de cele mai multe ori este dator să lucreze și în mod pozitiv, pentru ca justele aspirații ale bisericii noastre să fie cunoscute din partea celor ce ne solicită votul, și lîndu-i să iee măcar un angajament personal, că vor avea toată considerația față de ele.

Asupra acestora vom reveni însă mai pe larg într'un articol viitor.

Satrapii școlare. Fiind problema școlară la ordinea zilei, am crezut că e bine să fixăm aici două cazuri, cari pot fi prinse sub titlul de mai sus.

1. *Cum se purcede pentru a se ajunge la școala de stat.* E vorba de școala normală de fete din Gherla. Școala aceasta s'a înființat printr'o deosebită abilitate a marelui arhieru Vasile Hossu, încă pe vremea stăpînirii ungare. Și deși nu avea un trecut, această școală a luat un avânt deosebit, pentru că sub Unguri răspundea unei mari necesități naționale, iar sub era românească avea față de alte școli similare avantajul unui plus de atmosferă creștină, pe urma cărora a ajuns să dea, an de an, câte un număr de 20-5 absolvente, crescute în spirit curat românesc și în aceeași vreme profund creștinesc.

Dar se vede, că ministerul instrucției și în special secretariatul (?) său dela Cluj, n'are nevoie de atari muncitori. Nu-l împoartă, se vede, ce elemente vor ajunge în fruntea școlilor noastre, fiind preocupat acum de un singur: gând să statifice „prin tangentă” școlile confesionale. Mai întâiu firește cele românești, că de cele ale minorităților etnice nu știm să se fi atins până acuma. Gândit și făcut! Profesoarele dela Gherla nu mai capătă întregirile dela stat, și cum biserica nu are fondurile necesare pentru a le salariza în mod convenit, ele sunt silită să accepte o numire la școlile statului. Și numirea se face, firește, fără a se cere, măcar de formă avizul, Ordinariatului nostru de acolo! Astfel au fost numite la începutul anului școlar Margareta Bulbuc și Virginia Pop la Oradea-Mare, iar acum mai nou Flora Buzilă la Arad. Și e de observat că profesoarele acestei școli au fost cvalificate, cu mari cheltuieli, din partea bisericii...

Ca mâine școala care din 1920 n'a mai primit nici o întregire nu va mai avea nici o profesoară, și atunci va veni d. Prie și va înființa la Gherla o nouă școală normală de stat și rechiziționând — more solito! — edificiul și

recvizitele școlii bisericești de azi, va aduce înapoi pe aceleași profesoare, ca profesoare de stat. Iar biserica... poate să fluere!

2. Cum se purcede în școala de stat. Cazul acesta îl transcriem dintr-o mare gazetă din București, în care cetim următoarele:

„La Cohalm, un orașel din Transilvania, se află un gimnaziu. D. profesor Ursu, fiind deputatul județului respectiv, se crede în drept să trateze gimnaziul în chestie cel puțin ca proprietate a partidului său, de nu a d-sale personală.

„Unul dintre profesori este partizanul dlui Ursu. Faptul că acel profesor este profesoară n'are nici o importanță: azi și femeile fac politică — și e bine; dar fac și politicizism, și asta e rău.

„Și atunci, partizanul dlui Ursu are îndatorirea să raporteze șefului despre ideile politice ale corpului profesoral al școlii. Așa, că directorul e denunțat ca aderent al partidului național. Iată-l permutat, telefonice. Ceilalți dascăli își arată indignarea; sunt imediat amenințați cu aceeași soartă. Din eforia gimnaziului au fost excluși toți neavereseanii. Vicepreședintele eforiei, pretorul plășii, se exprimă nefavorabil în chestia acestei excluderi: a doua zi, este și el permutat. În schimb, partizanul dlui Ursu, ocupat cu rapoartele politice făcute prin postă, telegraf, când nu sunt verbale, ceea ce implică frecvente voiajii la Cluj, — în schimb acest energic partizan al dlui Ursu își neglijează complet cursul.

„Toți dascălii gimnaziului au cerut anchetă. Să vedem dacă, de către cine, și cum se va face“.

Alte comentarii sunt de prisos. Saxa loquuntur!

Biserica luterană și școlile confesionale. La „Revista bisericească“ din Nr. ultim am încrestat sumar hotărârea congresului regnicolar al bisericii luterane dela noi. Importanța ei deosebită, ne îndeamnă însă să dăm această hotărâre cuvânt de cuvânt, pentru a se cunoaște și motivarea care o însoțește.

Ea este următoarea:

„Congresul bisericesc regnicolar al 29-lea, întrunit în vremuri grele pentru a lua hotărâri serioase privitoare la viitorul bisericii noastre

naționale, dă expresiune convingerii sale că acest viitor se poate asigura numai prin înnoirea morală în caracter și voință a poporului nostru.

„De aceea privește cu deosebită grijă și totuși cu încredere plină de bucurie la tinerețea actuală și așteaptă că ea să fie crescută în același spirit, care a susținut până acum poporul și biserica noastră în mijlocul furtunilor vremii.

„Supremul scop al educației este și pentru noi omul piu și moral în spiritul evangheliei, și noi încă suntem convinși, că acest scop cuprinde în sine toate celelalte scopuri îndreptățite, ca educația spre destoinicia profesională și de comunitate, spre virtuțile naționale și cetățenești și spre nobila umanitate și că în aceeași vreme scutește aceste scopuri atât de fărâmișare cât și de exagerare.

„O astfel de educație se poate da în deplină măsură singur în școala susținută, condusă și controlată de biserică. În susținerea acestei școli confesionale găsim în aceeași vreme și sprijinul cel mai eficace pentru consolidarea internă a noii patrii, care în vâlmașala problemelor și îndatoririlor cari se îmbulzesc are neapărată lipsă de acest sprijin.

„Congresul bisericesc regnicolar al 29-lea enunță deci hotărârea sa nestrămutată, că susține școala sa evanghelică-germană sub toate împrejurările, cu încordarea tuturor puterilor și cu încredere sigură în menirea ei susținătoare de neam;

„Recearcă consistorul regnicolar, ca cu exploatarea întregii sale autorități legale și morale să păstreze situația de drept a școlii noastre confesionale și să grijească de asigurarea ei prin legile țării și în noua patrie.

„El așteaptă dela toți tovarășii de credință și de naționalitate, dela părinți și învățători, dela autorități și dela întreaga populație sprijin efectiv, muncă conștientă și o bucurie plină de mândrie pentru școala, cu care stă și cade viitorul nostru ca comunitate germano-evangelică“.

Cereți pretutindeni „Unirea“!

O apostolie.

Arhiepiscopul Gherlei la Vad. — Catedrala vechei episcopii. — Sforțări ortodoxe. — Sfințirea bisericii din Căficiau.

Prin reinvierea după nume a vechii episcopii a Vadului — noua episcopie ortodoxă dela Cluj —, satul liniștit de pe malul Someșului a ajuns de nou, măcar pe puțină vreme, un fel de centru religios. Nu de mult Vadul a fost vizitat de titularul episcopiei care îi poartă numele, iar în 20 Noemvrie s'a pogorit în mijlocul credincioșilor săi uniți cu biserica Româi și adevăratul episcop al Vadului, Preasfințitul Iuliu al Gherlei.

Neobosit în drumul sfintei apostolii a vizitațiilor canonice, tinărul episcop a ținut să adaugă la cele peste 100 de comune vizitate în vara și toamna acestui an, și reședința vechilor episcopi ai Vadului, a cărui biserică veche, catedrala de odinioară, strânge azi în mănunchiu rugăciunile de laudă și mulțumită ale celor vre-o 800 suflete credincioase, cari i-au făcut o primire din cele mai frumoase. Biserica, zidită cu multă măiestrie în stil gotic din ruinele unui vechiu castel roman, este neîncăpătoare pentru mulțimea venită să asculte, după atâta vreme, de nou cuvântul arhiepiscopului legiuit al acestei vechi catedrale.

Și s'a făcut cuvântul Domnului, mâncând din indemnul sf. Pavel către cei din Galata, „că măcar și inger din ceriu de ar vesti vouă altceva, ... să nu credeți“, stăruindu-se cu atâta căldură și însuflețire pentru alipirea nestrămutată la credința propovăduită de celce împreună cu sf. Petru a întemeiat biserica Romei, încât poporul lacrima de bucurie, fericind ziua în care i-s'a dat să poată asculta aceste indemnuri. Cu mari sforțări și cu fâgăduieli materiale puțin onorabile, ortodoxii au rupt 9 suflete dintre cei mai din urmă ai satului, pentru cari, cu ajutor dela stat, se pregătește acum din motive ușor de înțeles și zidirea unei biserici, dar bun e Domnul, dacă până la târnosirea aceleia va mai spori cu un singur suflet ceata celor ce s'au lăpădat de credința cea dreaptă. Mai curând credem că vor reveni la unitatea credinței și cei rătăciți!

Dela Vad Preasfințitul a trecut în aceeași zi, peste podul umblător de pe Someș, în

Foiața „Unirii“.

Un indemn.

Cuvântarea Eminenței Sale Cardinalul Mihail Faulhaber, arhiepiscopul din München (Bavaria), în cauza școlilor confesionale.

Chestiunea școlară este fără îndoială una dintre cele mai importante probleme ale vieții sociale. După cum vedem și la noi, în jurul școlii și pentru stăpânirea ei se dau chiar lupte grele, dovedindu-se prin aceasta, că cuvântul din bătrâni: „viitorul este a aceluia a cui este școala“ cuprinde un mare adevăr. Biserica lui Hristos vrea să trăiască și de aceea nicidecum nu va putea renunța la puterea de viață pe care o poate primi de pe urma școlilor sale. Vorbirea Card. Faulhaber este pentru luptele noastre de o actualitate pregnantă și de aceea am crezut, că e bine să dăm după „L'Osservatore Romano“ din 3 și 4 Noemvrie părțile mai interesante ale minunatului său discurs, ținut la congresul „Asociației părinților“ (Elternverband) din Bavaria.

Păr. cardinal mulțumește înainte de toate tuturor, cari au ostenit întru susținerea cauzei atât de sfântă a școlilor confesionale. Trece

apoi la înșirarea motivelor cari îndeamnă biserica să lupte pentru școlile sale, spunând, că cel dintâiu este cuvântul Evangheliei, care zice: „Căutați să nu urgisiți pe unul dintre acești mici, că zic vouă, că îngerii lor din ceriuri pururea văd fața Tatălui meu, care este în ceriuri“. „Indemnul acesta, spune păr. Faulhaber, pretinde reverență față de copil tovarășul îngerilor. Serviciul față de copii este serviciul lui Hristos, serviciul lui Dumnezeu. Cine va scandaliza, zice Scriptura, pe unul dintre acești mici, cari cred întru mine, mai bine i-ar fi lui de s'ar lega o piatră de moară de grumazul lui și s'ar arunca în adâncul mării“. Cuvântul acesta este prima și eterna lege a îngrijirii de copii. Este un indemn evanghelic, care străbate la porțile eternității.

„Simt apoi un al doilea indemn, care pornește din Codicele dreptului canonic. În canonul 1374 citesc: Copiii catolici nu trebuie să cerceteze școli acatolice ori mixte. Canonul impune deci obligamentul de conștiință, că părinții catolici trebuie să încredințeze pe copiii lor școlilor catolice, dacă numai piedeci grave nu ar îndreptăți o excepțiune.

„Un al treilea indemn ajunge la urechea mea din memoriul episcopilor germani de dato 20 Decemvrie 1920, în care legea evanghelică de mai sus referitoare la grija de copil, este aplicată la împrejurările țării noastre, prin care

se stabilește felul de executare a ei în sensul indicat de Codice pentru toate țările și pentru toate vremile. Acest memoriu cere, ca școala confesională catolică să fie susținută, ca cea mai bună școală, pretutindeni unde există, și introducerea ei în tot locul, unde un număr suficient de părinți doresc înființarea ei. Astăzi, după un an, acest memoriu este în vigoare ca și atunci. Într-o vreme, în care spiritul lui este întunecat și deplasat dela linia dreaptă și dela principiile adevărate prin compromisurile continue ale zilei, este de importanță ca ideile juste să se formuleze în termeni lămurți și precisi, cum a făcut-o zisul memoriu“.

Un al patrulea indemn îl găsește Cardinalul în însăși constituția Reich-ului, în care se spune (art. 146), că în materia școlară este de a se ținea seamă, pe cât se poate, de voința părinților. Și dacă noul proiect de lege școlară are totuși tendința, de a favoriza cu orice preț școala mixtă, care nu face deosebire de confesiune, înseamnă că părinții trebuie să caute ași impune voința într-o formă cât mai deschisă, pentruca această platforma a unei detestabile politici de partid, să nu poată deveni o regretabilă lege a țării.

Chestiunea școlară este, fără îndoială, o chestiune politică, dar nici la un caz nu trebuie privită ca o chestiune de partid și părinții catolici din München, cari s'au pronunțat în

fruntaşa comună *Căpăcău*, spre a *sfinţi biserica noastră de acolo*. Terminată încă din 1914, biserica aceasta laudă hărnicia actualului preot (I. Pasca) şi a antecesorului său, care adunase întreg materialul, pâr. D. Vaida, actualul protopop al Bistriţei, dar mai presus de toate dragostea de lege a credincioşilor acestei puternice parohii. Predica rostită cu prilejul sfinţirii, în ziua de sfinţii arhangeli, a mănecat din cuvintele rânduite pentru astfel de prilejuri: „Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi biserica mea”, fiind pentru sutele de credincioşi, între cari foarte mulţi din cei dela Vad, o minunată completare a îndemnului dat acolo, de a nu se despărţi sub nici un cuvânt de biserica Domnului, zidită pe stânca lui Petru.

Foarte mult a ridicat nimbul acestor serbări, cari nu se vor uita curând, puternicul cor al clericilor din Gh. rla, condus de profesorul *Gheţie* dela şcoala normală. Şi dacă poporul din ambele aceste comune a ţinut să ridice porţi de triumf pentru celce venea în numele Domnului, e sigur de altă parte, că Dânsul a ridicat în sufletul credincioşilor săi tot atâtea altare, pe care aprinzându-le candela adevăratei credinţe, nu vor înceta nici când să se roage şi pentru Cel ce n'a pregetat să le facă aceasta. Iar clerul şi intelectualii (în frunte cu prefectul judeţului), cari au ţinut să participe la aceste serbări, vor căuta să alimenteze credinţa aceasta.

Ea este mântuitoare de neam şi au deci datorinţa s'o facă.

Correspondent.

Câteva cuvinte.

— Pentru autorul „Schismei româneşti”. —

Am citit răspunsul, tot anonim, care mi-se dă în legătură cu constatările mele din Nr. 41 al acestui organ. Şi fiindcă tonul în care mi-se răspunde în coloanele „Telegrafului Român”, este puţin mai civilizată decât acela de pe paginile broşurii cu pricina, găsesc că se cade să îi răspund de nou în câteva cuvinte.

Mă bucur, că d. autor (era să-i scriu numele, pe care am acum norocirea de-al cunoaşte!) constată că nu a avut intenţia de-a mi aduce personal nici o învinuire, dar va ierta,

număr de 76,8% pentru şcoala confesională, o cifră care nu corespunde proporţiei dintre partide, au dat o puternică dovadă, că înţeleg a nu considera chestiunea educaţiei copiilor lor ca o chestiune de partid. Constituţia Reichului asigură fiecărei provincii cea mai largă libertate în ce priveşte aranjarea chestiunilor sale şcolare, şi de aceea trebuie să ne dăm toată silinţa, ca măcar în acest colţ catolic al ţării (Bavaria), şcoala confesională să fie scoasă din rolul de Cenuşotcă, pe care i-l pregăteşte proiectul de lege amintit.

În cât priveşte apoi pe învăţători, e lămurit, că nime nu vrea să ia o atitudine ostilă faţă de ei. „Este doar, spune pâr. Cardinal, o datorinţă elementară de virtute creştină şi de bună credinţă de a rămânea recunoscători propriilor dascăli vieaţa întreagă şi de-a lua pretotindeni apărarea autorităţii învăţătorilor. Nu am uitat feliul în care o seamă de organe ale tagmei învăţătoreşti au maltratată memoriul şi alte acte ale episcopilor. Dar ştim, că aceasta nu era părerea generală a tagmei şi avem nădejdea, că autorii acestor articoli vor înţelege cu vremea inconvenientul celor scrise, iar ceilalţi, scăpând de sub dictatura care li subjugă, vor reuşi să-şi impună părerea lor personală. Un indiciu mângăitor pentru această ameliorare vedem în asociaţia învăţătorilor tineri din Nord şi Sud, fiind convinşi, că acea-

dacă ţin să accentuez de nou, că cuvintele: „Uniţi încă au ştiut să-şi dreagă (!) la Consiliul Dirigent şi prin secretariatele generale *trebşoarele* (!?) financiare ale confesiunii lor” nu pot fi interpretate aşa de nevinovat cum îi place să prezinte chestiunea.

Cât priveşte apoi „privilegiile materiale de sub unghi” şi mai ales „subvenţiile integrale”, pe cari le-ar fi primit biserica noastră dela Consiliul Dirigent faţă cu „subvenţiile diferenţiale” ale bisericii ortodoxe, vom mai avea prilejul să vorbim, cât de curând, în legătură cu sumele votate în bugetul din urmă pentru cele două biserici româneşti din Ardeal. Se va vedea atunci care este diferenţa între subvenţia „diferenţială” a bisericii ortodoxe faţă de cea „integrală” a bisericii noastre. Şi până atunci rugăm pe autor să fie cât se poate mai liniştit, pentru că a spune, că de când suntem sub era românească ni-s'ar fi făcut vre-un favor, în detrimentul ortodoxismului, înseamnă a reînvia povestea lupului cu mielul.

Poate să fie apoi liniştit şi pentru motivul, că din momentul ce am aflat cu cine am de a face, am renunţat la gândul de a-i face proces. Motivul, îl va şti foarte bine d. autor, căruia îi doresc de aici încolo tot zile senine.

Prof. Dr. Alexandru Rusu.

Revistă bisericească.

Cu toată absenţa ostentativă şi neînţeleasă a oganelor administrative ale judeţului Târnava-mică, *sfinţirea bisericii noastre din Spini*, săvârşită Lunea trecută, a fost pentru bunii noştri credincioşi de acolo un prilej de puternică înălţare sufletească. Mult au contribuit la aceasta şi elevii şi elevele şcolii noastre normale din Blaj, cari au cântat la liturghia pontificală, dând mai pe urmă şi o reprezentare teatrală bine succasă. Dragostea şi bunăvoinţa pâr. mitropolit Vasile, care pe lângă distincţia acordată parohului local (pâr. A. Costea), a mai cinstit şi biserica cu 1000 de lei, a făcut cea mai bună impresie.

Din suma de 20 milioane lei, aşanumitul „escendent dela aprovizionare”, repartizată acum

astă vâjnoasă mişcare a tinerilor nu va ajunge la impotmolire”. În toate celelalte chestiuni, că bunăoară a retribuiri, a pregătirii şcolii biserice este deplin neutrală şi sprijineşte cu toată puterea aspiraţiunile îndreptăţite ale corpului învăţătorec, dar când e vorba de o chestiune de conştiinţă, cum este cea referitoare la caracterul şcolii, va înţelege oricine, că „amicus Plato, sed magis amica veritas”. Preoţimea, la rândul ei, chiar de loc nu se imbulzeşte la slujba de-a face controlul tehnic al învăţământului, dar nu „Asociaţia părinţilor catolici” poate fi aceea, care să sprijinească eliminarea pe neobservate a oricărui control bisericesc sub titlul, că controlul se poate face foarte bine şi din partea altora.

În o a doua parte a vorbirii sale, Eminentă Sa insistă apoi mai pe larg asupra momentelor particulare, pentru cari biserica nu poate să renunţe la lupta pentru şcoala confesională. „Studiul religiunii, zice el, nu este un studiu ca oricare altul din cele 20 de studii. Religiunea e sufletul copiilor, cum e şi sufletul celor adulţi. Într'un vapor pot să fie 20 de cabine, una lângă alta. Dar religiunea nu este cabina Nr. 1, alături de celelalte nouăsprezece; ea este cârmaciul şi puterea motrice a întregului vapor, deci a tuturor celor 20 de cabine”. Asemănă apoi şcoala şi învăţământul cu actul creaţiunii sufletului şi constată, că

de curând din partea consiliului de ministri' *bisericii noastre i-s'au acordat următoarele sume*: Pentru zidirea unei noi biserici în Cluj 1 milion lei; pentru Orfelinatul din Obreja 800,000 lei; pentru masa studenţilor din Blaj 150,000 lei; şi pentru biblioteca centrală 30,000 lei. S'a mai pus apoi la dispoziţia ministerului cultelor pentru ajutorarea bisericilor din Ardeal 600,000 lei; iar pentru căminurile (internatele) studenteşti de lângă liceele din Transilvania la dispoziţia directoratului general din Cluj suma de 700,000 lei. Din aceste sume ne place să credem, că se vor împărtaşi şi căminurile noastre din Blaj, respective şi bisericile noastre avizate la ajutor.

Dintr'o corespondenţă mai lungă trimisă din *Satu-mare*, reţinem revolta îndreptăţită şi protestul energic împotriva *ignorării bisericii noastre de acolo*, făcându-se, din prilejul aniversării naşterii M. S. Regina, solemnitatea oficială numai la „capela” (!) ortodoxă. Şi o facem nu pentru a înmulţi cu unul numărul protestelor noastre neascultate, ci pentru a şopti la urechea celor vre-o 6—7 mii de credincioşi români uniţi de acolo, că nu mai e vremea de a ne tângui, ci a sosit timpul să intrăm în acţiune. Pâr. Vasile Lucaciu, parohul Satului-mare, să se pună în fruntea mişcării şi suntem siguri, că pe viitor biserica noastră de acolo va fi respectată. Altfel ruşinea de acum se va repeta cu fiecare prilej, şi dacă nu vom fi harnici se reagăm cum se cade, suntem vrednici de dânsa.

Ca o mică satisfacţie pentru ofenţa ce ni-s'a dus din partea ministerului cultelor şi ca un semn al unei tot mai vii interesări de mişcările din biserica noastră, încreştăm cu multă bucurie adresa de „aderare sinceră şi de asigurare a sprijinului său” trimisă din partea *preoţimii din protopopiatul Reghinului*, care ţine să respingă învinuirea gratuită ce s'a adus acestui organ. Şi ne bucurăm nu într'atât pentru noi, cari nu ne-am făcut decât datoria, cât mai vărtos pentru spiritul clerului nostru, în mişcările căruia vedem un foarte îmbucurător semn al vremii.

această puternică influenţă asupra sufletului primitor al copilului nu poate fi după gândul părinţilor catolici, decât în cadrele şcolii confesionale. Arată aceasta, insistând asupra efectelor dezastruoase ale şcolilor mixte, manifestate în neglijarea primirii frecvente a sacramentelor şi a ascultării sf. liturghii, chiar şi în zile de sărbătoare. Dovadă, că cele două lecţiuni de catehism cari se dau în aceste şcoli nu sunt suficiente. „Pentru noi şcoala este un sanctuar. Ea trebuie să pregătească pentru vieaţa. Şi cu cât va pătrunde credinţa mai adânc sufletul cu puterea ei supranaturală, cu atât mai bine îl va pregăti pentru vieaţa ce-l aşteaptă în comunitatea socială”. Părinţii protestanţi aşisderea s'au pronunţat cu mare majoritate pentru şcoala confesională, şi fiind chestiunea aceasta o chestie de conştiinţă, din moment ce statul a introdus obligativitatea învăţământului, este dator să dea părinţilor atari şcoli, în cari să-şi poată trimite copiii cu inima liniştită.

Un alt moment asupra căruia a stărui pâr. Cardinal, în această ordine de idei, este chestiunea educaţiei sexuale a copiilor, „care nu trebuie făcută în public, în şcoală, cum s'a încercat a se face anii trecuţi în anumite şcoli complementare din München, comitându-se prin aceasta un adevărat delict pedagogic”. Chestiunea aceasta îi priveşte exclusiv pe părinţi,

Asupra *turneului făcut în vară din partea Nunțului apostolic* la toate eparhiile catolice de rital român și latin dela noi, „L'Observatore Romano“ are în Nr. său din 17 Noemvrie, la loc de frunte, un foarte interesant raport, pe care-l vom da și noi în numărul viitor al acestui organ.

„Glasul Bucovinei“ din Cernăuți, încresând articolul nostru referitor la mânăstirea de călugărițe, se întreabă: „Ce face biserica drept măritoare și pravoslavnică din Bucovina, cea cu bogatul fond religios și cu 4 mânăstiri? Suntem curioși să știm câți orfani de războiu să cresc în biserica noastră condusă de cel mai cult cler al lumii întregi?“

Desbaterile sinodului din București, urmate sub supraveghierea îndrumătoare a ministerului cultelor, pare că totuși vor duce, cel puțin după formă, la un rezultat în privința unificării bisericești. E vorba, că cei din vechiul regat vor introduce elementul mirean, iar cei dela noi vor renunța la forurile lor de legiferare. Și unii și alții par a o face însă mai mult numai de silă și atunci s'a isprăvit da capo cu „noul avânt“, pe care îl așteaptă atâția dela înfaptuirea acestei reforme impuse de guvernul, căruia nu-i convine, ca Sibiiul să lucreze independent de îndrumările dânsului.

În „Universul“ din 20 Noemvrie pâr. arhim. Scriban, poate cel mai cult teolog al bisericii ortodoxe române, se ocupă pe larg de *propaganda sectară a societății biblice britanice în România*, încheind cu cuvintele curioase și absolut neînțelese: „Din partea mea doresc societății să aibă pe viitor un seceriș tot mai bogat.“ — Ori doară ortodoxismul român așteaptă o înviore de la răspândirea ereziei anglicane în mijlocul nostru!

În nr. 256 (24 Noemvrie) a „Gazetei Transilvaniei“ pâr. Ion Podea, fost protopop în America, combate într'un chip foarte interesant *stăruințele exagerate ale bisericii ortodoxe pentru unificarea forțată*, găsind că energiile cheltuite în scopul acesta ar trebui plasate cu totul în altă direcție: „spre un nou ortodoxism, o nouă biserică, o nouă viață, un nou duh!“ — Poate vom mai reveni asupra acestui articol.

La 4 Decemvrie va avea loc în Sibiiu *sfințirea episcopului ortodox Nicolae Ivan*, iar la 19 Decemvrie c. se va face instalarea festivă la Cluj.

după judecată și pe răspunderea lor. În această materie nu e vorba numai de a da copiilor instrucția necesară, ci de-a-i întări simultan cu puterea religioasă și a grației, ce nu se poate face decât cu mijloacele bisericii. „Nici o putere lumească nu poate însă constrânge pe părinți să-și expună proprii copii la pericolul unor atari instrucții în școală“.

Afară de aceea, școala trebuie să aibă cele mai strânse legături cu familia. Cum se va putea însă continua opera religioasă, inaugurată din părinți în familiile catolice, într'o școală indiferentă sub raportul acesta?

Noul proiect de lege nu ține cont de toate acestea, pentru că la „Conferența școlară“ a fost invitată toată lumea, afară de cei ce neapărat trebuia să fie chemați: părinții copiilor. „Trebuie deci, așa încheie Mgr. Faulhaber, ca părinții să se ridice ca un om și să proclame cu solemnitate: Nu permitem să se atingă lumina ochilor noștri, nu permitem să se nesocotească drepturile conștiinței noastre și nu voim să ne supunem unei dictaturi școlare“.

Știri mărunte.

Personale. Marți, în 22 Noemvrie, pâr. mitropolit Vasile a plecat la București, de unde probabil nu se va întoarce decât după deschiderea sesiunii parlamentare de toamnă. După informațiile ce avem, I. Preasfințitul se va întâlni în capitală cu ceilalți arhiepiscopi ai bisericii noastre, pentru a se sfătui împreună asupra problemelor mari, cari frământă viața noastră bisericească.

— Cu prilejul sfințirii bisericii din Spini, pâr. Alimpu Coste, vrednicul nostru paroh de acolo, a fost distins cu titlul de viceprotopop onorar.

Un cuvânt al M. S. Regelui. Cu prilejul zilei comemorative alui Mihaiu Viteazul (21 Noemvrie), când mai multe regimente au fost decorate cu ordinul marelui Domn, M. S. Regele a rostit la banchetului obișnuit următorul discurs: „Sunt fericit, că mă găsesc în mijlocul cavalerilor ordinului Mihaiu Viteazul, cari în vremuri grele au făcut zid în jurul Tronului și a Țării. Ne-au unit frățește pentru totdeauna luptele și zbuciumările războiului. Crucea albăstră a ordinului nostru Vă va arăta întotdeauna nădejdea spre mai bine. Panglica roșie este legătura noastră de sânge. Ele vor fi exemplu de eroism pentru generațiile viitoare. Sunt sigur, că și în viața de toate zilele ca și pe frontul de luptă veți ști să înfrunțați curajoși greutățile. Mă cuprinde bucuria, când văd marea număr al cavalerilor prezenți, însă în același moment gândul mi-se îndreaptă spre ceilalți cari zac sub glie“. A închinat apoi pentru cavalerii ordinului și pentru prosperitatea și consolidarea României.

Dela reuniunea arhidiecezană de misiuni. Comitetul reuniunii ne roagă să aducem aminte membrilor reuniunii, să binevoiască a trimite, cât mai fără întârziere, taxele de membru, conform înștiințărilor făcute personal fiecăruia. Cu o cale recearcă pe cei ce ar dori să se țină la primăvară misiuni în parohiile lor, ca din bună vreme să avizeze comitetul pentru a se putea face la timp pregătirile necesare.

Locale. Măine, Dumineca săptămânei a opta după înălțarea sf. Cruci, va predica în catedrală pâr. Victor Pop, notar consistorial.

— Dumineca trecută, elevii și elevele școlii noastre normale au dat în sala de gimnastică un foarte frumos *matineu școlar*, în cea mai mare parte cu programul executat Dumineca precedentă în comuna Micăsasa. Prestațiile viitorilor noștri învățători au mulțumit pe deplin așteptările publicului nostru blăjan, din contribuțiile căruia fondul lor de excursie a sporit cu peste 1000 de lei.

— Afară de chestiunea apei, cea mai importantă chestiunea a Blajului este aceea a *iluminatului*. Toată lumea este de acord, că ea trebuie rezolvită cu posibilă grabă, dar se vede, că nime nu-i poartă un interes mai deosebit, căci altfel am ști de proiectele ce se fac și am trăi măcar cu nădejdea, că dacă nu avem lumina necesară ca azi, vom avea-o măcar ca mâine. Citim, că primăria orașului Târgul-Murăș a început pertractări cu fabrica de Nitrogen din Diciosân-mărtin, ale cărei motoare de circa 30,000 puteri de cai stau azi aproape neutilizate, pentru a conduce curentul electric de acolo, fiindcă aceasta costă azi mai puțin, decât conducerea gazului metan dela Samșud, o distanță binișor mai mică. Și cum Blajul este aproape la aceeași depărtare de Sânmărtin ca și Târgul-Murăș, nu înțelegem pentru ce nu ne-am gândi să aducem și noi electricitatea de lipsă dela uzinele acestea.

Evocarea eroului necunoscut român s'a făcut Lunea trecută, în ziua sf. arhangheli, la Teatrul Național din București, în prezența prințului moștenitor Carol. Serbarea a în-

trunit în sala Teatrului întreg corpul diplomatic, toate autoritățile și un public din cei mai ales, aducând astfel un pios omagiu de recunoștință eroismului simbolizat prin soldatul necunoscut, a cărui memorie s'a evocat. Au vorbit d. Dr. Virgil St. Sărdaru, maiorul Băgulescu și d. G. Luugulescu, s'a predat poemul istoric „Străjerii neamului“ de C. Orendy, iar maestrul Nottara a declamat „Inchinare eroului necunoscut“.

O nouă sărbătoare culturală va avea loc Dumineca viitoare, în 4 Decemvrie, la Târgul-Murăș. Cu acest prilej ministerul cultelor și a artelor va face, în prezența M. S. Regelui, distribuția alor 126 biblioteci populare comunelor românești din acest județ.

Pentru căminul ziariștilor s'a pus la dispoziția sindicatului presei ardelenne suma de 200.000 lei. Bani aceștia sunt din excedentul dela aprovizionarea Ardealului, repartizată acum de curând spre scopuri culturale și filantropice. Tot în favorul căminului s'a încasat și venitul *festivalului presei* aranjat, Sâmbăta trecută, în sala Teatrului Național din Cluj.

Un proces senzațional, care pasionează lumea de pretutindeni, este procesul Landru din Versailles. Omul acesta este acuzat că a avut 283 de femei, dintre cari 11 ar fi dispărut, fiind arse într'un cremator instalat de Landru la domiciliul său. În fața judecătorilor, acest monstru, contra căruia s'au făcut depoziii foarte îngreunătoare, este de un cinism revoltător, ocea face ca lumea să se agite și mai mult în jurul acestui proces.

Max Goldstein e prins. Principalul autor al atentatului dela Senat, Goldstein, a încăput și el pe mâna siguranței. Auzise despre descoperirea atentatului și despre deținerile făcute și venea să se răsbune asupra membrilor siguranței. De acum, că e prins și el, amenință că se vor găsi alții, cari să se pună în mișcare pentru a învăța minte pe cei ce îndrăznesc să urmărească, și încă cu succes, bandele acestor comuniști criminali. — Interesante vremuri!

O rectificare. În numărul trecut d. *Laurean Puia*, noul profesor al liceului nostru de băieți, a fost trecut din greșală numai ca „absolvent“, fiind de fapt *licențiat* al facultății de litere din București. Facem cuvenita rectificare.

Bibliografie.

Au apărut:

Omagiu lui Nicolae Iorga (5/18 Iunie 1871—1921). Ed. institutului de arte grafice „Ramuri“. Craiova 1921. Prețul 45 lei.

Este un volum care nu trebuie să lipsească din casă nici unui român. Și cum d. Iorga este un mare preot al conștiinței noastre românești, minunatul „Omagiu“ adus de cei mai însemnați scriitori și artiști ai zilelor noastre, trebuie să se găsească mai ales pe masa fiecărui preot al bisericii noastre.

„*Gândirea*“. Anul I. Nr. 14. (15 Noemvrie). Revistă literară, artistică, socială, Cluj (Regele Ferdinand 38). Abonamentul anual 60 lei.

„*Ramuri*“. Anul XV. Nr. 9. (15 Septemvrie). Craiova. Prețul lei 4.50.

„*Evoluția*“. Anul I. Nr. 1. (15 Noemvrie). Cluj (Nic. Iorga 23). Revistă literară, artistică, socială. Abonamentul anual 120 lei.

Este o a doua revistă clujană, cu aceeași direcție ca și „Gândirea“ și cu singura deosebire, că în jurul „Evoluției“ s'au grupat puteri mai tinere decât dincolo. Și ne întrebăm atunci: n'au putut fi găzduite aceste puteri în coloanele „Gândirii“?

„*Lumina Creștinului*“. An. VII. Nr. 10 și 11. (Oct. — Noemvrie). Iași. Prețul 3 lei.

„*Viața*“. Anul VII. Nr. 9—10. (Sept. — Oct.) Revistă populară catolică. Hălăucești. Abonamentul 20 lei pe an.

„*Funcționarul*“. An. II. Nr. 22. (15 Noemvrie). Cluj. Apare de 2 ori pe lună.

„*Câmpul*“. An. XIV. Nr. 21. (1 Noemvrie). Foaie pentru săteni. București. Pe an 35 lei.